

דף קמ"ה:

נדדו הלכו כי אין בהם צורך שם כיון שאין שם בני אדם, עכ"ל.

וכזה הגרס' נכונה פה במסכת יומא ג"כ כמו שהגהתי במסכת שבת שצ"ל לא עבר עוף ביהודה. וקושית הש"ס מאחר שלא נמצא עופות, ודאי לא נמצא שם ישוב מבני אדם, כי הם ראייה ומופת על מציאות הישוב, כאמור לעיל מפי הקדוש זצ"ל. ושפיר דייק הש"ס איך נאמר ואת היבוסים וגו' עד היום הזה. אכן באמת נתבטל הישוב הכללי דוקא אולם נשארו ונמצאו שם מתי מספר קטן ונער וכתבם, ועל אלה המעטים נאמר ונזכר במקרא אשר הבאתי שם (בפרי תבואה דף י"א ע"א) ואשאלה על היהודים הפלטה אשר נשארה וגו' וכן פליטי חרב ישובון מן ארץ מצרים וגו'. וא"כ שפיר נוכל לדקדק הלא נתבטל הישוב, ובודאי נתבטל היבוסים מן ירושלים והארץ, עד שלא נמצא עוף טס ועבר בכל ארץ יהודה. אולם אנשים יחידים ודאי עברו בארץ, אכן עבור מיעוט ערכם ומספרם לא נמצא עופות שם, כי כלא נחשבו כנגד ערך כשהיתה הארץ מיושבת, לכן לא עבר עוף ביהודה עבורם, ודברי הש"ס נכונים ג"כ בגרס' לא עבר עוף ביהודה - וק"ל.

כתבתי בספרי פרי תבואה¹ דף י"א ע"א מה שנזכר במסכת שבת דף קמ"ה ע"ב ר"י אומר נ"ב שנה לא עבר איש ביהודה וכו' שצ"ל "עוף", כמו שהוא בירושלמי תענית פ"ד ה"ח, וכן בפסיקת' זוטר' לסדר נצבים. כי ממקרא מוכח שנמצאים אנשים בארץ יהודה כל משך זמן נ"ב וע' שנים של גלות בבל. ובספר הנ"ל בסוף דף ס"א ע"ב הוספתי וכתבתי וז"ל, אולם במסכת יומא דף נ"ד ע"א הובא ג"כ מאמר זה, נ"ב שנה לא עבר איש ביהודה, ושם אי אפשר לומר שט"ס הוא ושצריך להיות עבר עוף ביהודה, כי הש"ס הקשה שם על היבוסים יושבי ירושלים וכו' עכ"ל. והנחתי בצ"ע רב, ע"ש.

ולפי דעתי שחנני ה', נראה לי כעת לתרץ תירוצי נכון. מצאתי בדברי הקדוש האר"י זצוק"ל בשער רוח הקודש דף ו' ע"א וע"ב (הנדפס מחדש פה עה"ק תובי) בענין כי עוף השמים יוליך את הקול וגו' וז"ל, ולכן תמצא שאין העופות מצויים אלא במדינות במקום ישוב כדי להגיד לבני אדם פשעם וחטאתם וכל הקורות אותם והנגזר עליהם, וע"כ בזמן חרבן הבית שגלו ישראל לבבל כתוב מעוף השמים ועד בהמה

¹ הוא נספח לספרו דברי יוסף שיצא לאור בעיה"ק בשנת תרכ"א, וז"ל שם "שבת דף קמ"ה ע"ב ר' יהודה אומר נ"ב שנה לא עבר איש ביהודה שנא' על ההרים וגו' עד בהמה נדדו הלכו, בהמה בגמטרי' נ"ב, ע"כ. נ"ב שנים אלה הם מחרבן בית המקדש עד שעלו בני הגולה, כי מספר ע' שנים של גלות בבל החלו י"ח שנים קודם חרבן ביהמ"ק בזמן גלות יהויכין. ודקדקתי הלא מצאנו שלא נתבטל הישוב מיהודה ומירושלים בזמן גלות בבל, הלא מקרא מפורש (נחמ' א' ב') ויבא חנני אחד מאחי הוא ואנשים מיהודה ואשאלם על היהודים הפלטה אשר נשארו מן השבי ועל ירושלים, ופי' (המפרשים) רש"י אשר נשארו בירושלים מן השבי של בבל, הפלטה, על שם שנצלו נגלות בבל ע"ב. וכן (ירמ' מ"ד כ"ח) ופליטי חרב ישובון מן ארץ מצרים ארץ יהודה מתי מספר, והכונה חרב נבוכדנצר שנלחם עם פרעה. וכל זה מורה שנמצא אנשים בארץ יהודה כל משך זמן גלות בבל. וזכיתי למצוא בירושלמי תענית פ"ד ה"ח, תני ר' יוסי אומר נ"ב שנה לא נראה עוף טס בא"י מ"ט מעוף ועד בהמה נדדו הלכו, ע"כ. ודורש מעוף עד נ"ב (שנה, כמספר בהמה) נדדו הלכו אבל לא אמר שגם איש לא עבר שם. וכן מצאתי בפסיקתא זוטרא פרשת נצבים (שדרכו להביא דוקא לשון הש"ס בבלי שלנו) נ"ב שנה לא עבר עוף ביהודה שנא' וכו'. וברור ומוסכם בלבי שט"ס בספרי ש"ס שלנו במקום לא עבר איש צ"ל לא עבר עוף ביהודה, וכן יש להגיה. וכן מוכח מלשון הש"ס מנלו דגלו הכונה על העופות. והבז".